

ZGODOVINA

Zgodovina po svoji prvotni vsebini vsebuje vse kar se je nekoč zgodilo.

zgodovina (pojem)

OBJEKTIVNO

Je stvarno zgodovinsko
Dogajanje iz preteklosti.

SUBJEKTIVNO

Je stroka, ki se ukvarja
s preteklostjo

V tem primeru je zgodovina znanost, ki proučuje razvoj človeške družbe in človeštva. Naloga te družbene znanosti je, prikazati zgodovinska dejstva. Če jih je več, pa razložiti in povezati

V subjektivnem pogledu je zgodovina učni predmet, ki nas v neki pregledni obliki seznanja z družbenim razvojem od najstarejšega dogodka dalje.

Človek je zanimiv za zgodovino, in živi od trenutka, ko lahko o njem govorimo kot o **psihofizičnem bitju** => ko se je razvil iz opic.

Ker je v ospredju poučevanja človek, sodi zgodovina med **humanistične vede**, ker pa proučuje tudi človekovo življenje v družbi, pa tudi med **družboslovne vede**.

Družbene vede:

- ZGODOVINA je najstarejša družbena veda. Pripisujejo ji vzgojni pomen. V nasprotju z zgodovino humanističnih ved, se tudi ta ukvarja s človekom, le z drugega vidika => življenje v družbi.
- SOCIOLOGIJA (družboslovje) je veda, ki se ukvarja družbenimi pojavi na splošno.
- ARHEOLOGIJA (starinoslovje) je veda, ki se ukvarja z raziskovanjema materialnih ostankov iz preteklosti. V ostankih ne smejo biti pisana (različne vrste) odkritja, le materialna. Načini raziskovanja: slikanje z zraka, geofizikalna oblika izkopavanja.
- FILOZOFIJA
- JEZIKOSLOVJE
- PEDAGOGIKA
- POLITOLOGIJA

Pomožne zgodovinske vede zgodovino dopolnjujejo.

1. PALEOGRAFIJA (veda o starih pisavah)
2. DIPLOMATIKA (nauk o starih listinah)
3. EPIGRAFIKA (stari napisi)
4. SFRAGISTIKA (veda o pečatih)
5. NUMIZMATIKA (veda o novcih)
6. TOPONOMASTIKA (veda o izvoru in pomenu krajevnih imen)
7. ARHIVISTIKA (veda o arhivskem gradivu)

8. HERALDIKA (veda o grbih)
9. KRONOLOGIJA (veda o času)

Kronologija se ukvarja z merjenjem in delitvijo časa. V preteklosti so ljudje na različnih krajih, ob različnem času uporabljali različne koledarje in merjenje časa.

Egipčani	Šteli leta po faraonih	
Arabci	Po Mohamedu iz Meke	622 našega štetja
Grki	Od prvih olimpiad (v mali vasici Olimpiji)	776 pred našim štetjem
Rimljani	Od ustanovitve Rima (zgradili so ga ubežniki iz Troje – Enej -	753 pred našim štetjem
Židje - Judje	Od stvarjenja sveta	3761 pred našim štetjem
Krščani	Od Kristusovega rojstva	1 po našem štetju
Pravoslavni	stvarjenje	5508 pr.n.št.

Naloge zgodovine:

- da nas seznanijo z dogodki iz preteklosti in nas pouči o razvoju človeka in človeške družbe (družbenem razvoju)
- v neki pregledni obliki prikazati zgodovinska dejstva. Če jih je več, pa razložiti in povezati.

Razvoj predznanstvene zgodovinske znanosti

PREDZNANSTVENA

- Obdobje, ki prevladuje do konca 18. stoletja
- Prepisovali že obstoječe vire in kronološko vse uredili in primerjali

Stopnje zgodovinopisja

PRIPOVEDNO ali PRIPOVEUJOČE

- Zgodovina zgolj našteva dejstva (v časovnem, krajevnem zaporedju)
- kronika ne vsebuje vzrokov dogajanj

POUČNO ali PRAGMATIČNO

- Zgodovina išče vzroke (zakaj so dogodki potekali tako kot so – analiza -

Maniri sta se med seboj prepletali (odvisno od civilizacije – družbe -)

Najstarejši zapisi so v svetiščih (skalnatih stenah). Gre za zapis, ki so jih naročili vladarji =>opisujejo njihovo slavo, moč, vladarstvo, zmago, se hvalijo...

V tem obdobju je v Egiptu, Mezopotamiji, Perziji, Teh zapisov največ.

Zgodovina v teh časih je pravljična pripoved, ki pa je bila povezana z resničnimi dogodki iz preteklosti.

Nekaj podobnega, ketekizmičnege, se je nekoč res zgodilo, samo se je z dodajanjem (avtorjev) spreobrnila kot v pravljčni dogodek.

Primeri:

- Ep o Gilgamešu (opisuje vesoljni potop)
- Iliada in Odiseja
- Deli svetega pisma (življenje svetnika)
- Vitezi kralja Arturja

Do pravega zgodovinopisja so se povzpeli šele **stari Grki**.

LOGOGRAFI (Hekatijs) – pisci zgodb

Hodili so naokoli in zbirali pripovedke, zgodbice o nastanku mest, bajke in izločili najmanj verjetne situacije. Krivi so za prehod od bajke k dokaj resnični pripovedi. Zapisali so samo to, kar se njim je zdelo resnično in najpomembnejše.

HIKATIJS iz Milet je bil prvi tipičen Logografski predstavnik. Iz njegovih rok pa je prišel velik zgodovinar

HERODOT iz Halikarnasa (424 p.n.š.)– **oče zgodovine**.

Pisal je o grško – perzijskih vojnah po letu 490 pr.n.št. in spisal ZGODOVINA V 9-IH KNJIGAH. To je prvo klasično zgodovinsko delo in začetek zgodovinopisja.

Navajal je samo gola dejstva (hotel je zabavati bralce zato ne navaja vzrokov). Njegovo delo je veliko bolj literarno, vendar manj poučno. Vendar je Herodota prekašal njegov mlajši (30 let mlajši) sodobnik (živel do leta 400 pr.n.št.). Ime mu je bilo

TUKIDID => opisoval je vojne - Peloponeške (Atene- Šparta). Za razliko od Hekatijsa je že iskal vzroke => prehod na višji pragmatični (resnični, realni) nivo. Svoje kolege je spodbujal k tem, da naj bodo kritični (objektivno).

Prehod na višji pragmatični nivo

V **starem Rimu** se je zgodovinopisje pričelo:

- v obliki ANALOV (letopisov). Glavni zgodovinar v starem Rimu je bil TACIT (živel do leta 120) => pragmatično zgodovinopisje
- nadaljevalo pa se je z življenjepisi (CICERON, PLUTAVH – znala sta po spominu opisati življenje

V **srednjem veku** se zgodovinopisje zopet začne iz najnižje stopnje z izjemo:

BIZANTINSKO CESARSTVO: ohranijo rimski nivo, torej pragmatično zgodovinopisje (PROKOPIJ)

V Zahodni Evropi pa je zgodovinopisje zopet pripovedujoče. Prvi letopisi se pojavijo v 8. stoletju, vendar skopi. Kronike so pisali le po samostanih. V Humanizmu pa tudi Evropa začne s pragmatičnim zgodovinopisjem.

Vrste zgodovinskih virov:

- MATERIALNI (TVARNI) VIRI:

- ostanki starih zgradb
- posode
- orodja, orožja, kosti
- nakit, pohištvo

V prazgodovini še niso poznali pisave, zato so materialni viri edine priče človekovega življenja. Odkrivajo jih **arheologi** veda pa se imenuje **arheologija** (Arheolog Howard Carter – Tutankamove grobnice). Materialne vire hranijo **muzeji**.

- PISNI:

- listine ali diplome
- rokopisne knjige (kodeks)
- urbarije (knjige => kmetove dajatve, služnosti)
- trgovske pogodbe
- upravne akte ali spisi (sodrinejo jih listine in kodeksi po letu 1500)
- popise zapuščin in dediščin ali oporoke
- krstne/rojtne, smrtne in poročne knjige
- zemljiške knjige
- uradne zapise
- biografije, avtobiografije, dnevniki
- letopisi ali anali
- kronike
-

Pisne zgodovinske vire poznamo za obdobje zadnjih 5000 let človeške zgodovine, saj je pogoj za njihov nastanek **pisave (4.tisočletje pred Kristusom)**.

Viri so pisani v različnih pisavah in jezikih ter na različnih materialih (kamni, zidovi grobnic in svetišč, glinaste in povoščene tablice, pergament (iz živalskih kož izdelan material iz prvotnega Pergama), papirus, papir.

Pisni viri so sestavni del **arhivskega gradiva**, kamor spada še risano (slike, zemljevidi, načrti stavb in mest), tiskano, fotografirano, filmano,....ali kako drugače zapisano gradivo, ki nam priča o človekovem življenju in preteklosti. Pisne vire kot sestavni del arhivskega gradiva hranijo **arhivi**.

- AUDIO – VIZUALNI VIRI:

V novejšem času tudi na magnetofonskem in filmskem traku ter računalniških disketah ali zgoščenkah.

- USTNI VIRI ALI USTNO IZROČILO

- bajke ali miti
- pripovedke
- legende
- anekdote
- vse kar je vsebovalo le kanček zgodovinske resnice

Dokler ljudje niso iznašli pisave in drugih načinov zapisovanja, je bil to edini način za ohranitev spominov na pomembna zgodovinska dogajanja in izkušnje.

Ustni viri so zaradi načina pripovedovanja nezanesljivi in jih lahko uporabljamo le kot dopolnilo k drugim virom. Zgodovinar mora tudi presoditi, ali so zgodovinski viri **pristni, ponaredke ali falzifikate** pa mora izločiti, ker ne podajajo resnične slike o človekovi preteklosti.

Periodizacija zgodovine

Pomeni delitev zgodovinskega dogajanja v posamezna zgodovinska obdobja. Zgodovinarji so ponavadi za prehode iz enega v drugo zgodovinsko obdobje določili pomembnejše dogodke:

Glede na prostor v katerem zgodovinar proučuje zgodovinsko dogajanje, lahko zgodovino delimo na občo ali svetovno, narodno, pokrajinsko in krajevno.

Glede na vsebino pa jo lahko delimo še na politično, gospodarsko, družbeno, kulturno, vojaško,

Razvoj znanstvene zgodovinske znanosti

- obdobje konec 18. in začetek 19. stoletja
- obdržijo kritičen pristop
- ljudje so bili kritični in niso verjeli vsem

dokaz:

Konstantinova darovnica

Konstantin, rimski cesar, naj bi bil za tiste čase popoln vladar, Gospod in Bog. Čez dobrih 400 let pa so papeži na vsak način hoteli pokazati da so vladarji (ne samo verski ampak tudi posvetni). Papeži so zato nekaj ponaredili, saj so mislili da jim bodo ljudje verjeli. Ponaredili so Konstantinov dokument (v katerem naj bi on vse zapustil → vladarstvo.... cerkvi in papežom). Ampak ljudje seveda temu niso verjeli, ostali so kritični, in dokument je bil zavrnjen.

Zgodovinar kot znanstvenik mora biti pri obravnavanju različnih virov objektiv in kritičen. Mora pravilno oceniti kakovost in vsebino vira. Mora vedeti, da je vir pristen.

V času humanizma pride kritika virov do izraza. Zakaj?

Ker so viri iz vzhoda → dela grških, arabskih znanstvenikov → dela **Konstantina** → dela, viri, ki so bili do tedaj v Evropi skriti ← in se šele takrat pokažejo v Evropi.

V 18. Stoletju se kritika virov poveže s SINTEZO (logično razlago)

SINTEZA + KRITIKA → ZNANSTVENO ZGODOVINOPISJE

Vsak človek ima svoj odnos do zgodovine – preteklosti. Vse je podrejeno odnosu do zgodovine (nekdo bi rekel da so NEMCI slabi, nekdo da so slabi HUMANISTI in PARTIZANI)

Materialistično pojmovanje zgodovine

- Nov mejnik v razvoju zgodovinske znanosti
- V 19. stoletju

Zanimiva teorija:

- vsaka družba temelji na določenem gospodarstvu
- avtorja te teorije sta MARX in ENGELS (humanizem in rasizem)

PROIZVAJALNE SILE + PROIZVODNI ODNOSI → PROIZVODNI NAČIN

Razlikovanje proizvodnih načinov je temelj marxistične delitve zgodovine na formacije družbe.

PROIZVAJALCI – ljudje, stroji, zemlja

PROIZVODNI NAČIN:

- praskupnost → proizvajalci so vsi enakopravni (rala, kamni)
- sužnjelastništvo → sužnji so podrejeni gospodarjem
- fevdalizem → fevdalci, kmetje so podrejeni lastnikom zemlje
- kapitalizem → delavci v tovarnah so podrejeni lastnikom tovarn
- socializem → vsi naj bi bili enakopravni, vendar vsi vemo da to ni res

LASTNINA PROIZVAJALNIH SREDSTEV (zemlja, orodje,)ustvarja značaj družbe.

Lastniki so vsi → brezrazredna družba

- praskupnost
- socializem

Lastnik je eden → razredna družba (višji, nižji razred)

- fevdalizem
- kapitalizem
- sužnjelastništvo